

Szavakból képeket?

Gerevich József: *Teremtő vágyak – Művészek és múzsák*

Noran Libro, Budapest, 2016, 159 oldal

VASS NORBERT

Nyáry Krisztián *Festői szerelmek* című kötete kapcsán kockáztattam meg e hasábkokon nemrég, hogy az online térből a könyvespolcokra költöző antológia-szerű életrajzok mintha nyeresre állnának a monografikus biográfiákkal szemben, a figyelmünkért folytatott küzdelemben. Az áttérés olyan mértékű már, hogy a sorozatlogika attribútumával él szövegében immár a recenzíóról is.

Gerevich József Teremtő vágyak című munkája az említett Nyáry-opusszal nemcsak annyiban rokon, hogy a szerzők előbb az interneten mérették meg művük fejzeteit, de témájában is ahhoz hasonló. A találkozások foglalkoztatják Gerevichet is. Könyvében huszonöt (még ha a borítószövegben tévesen tizenhét szerepel is) művész-múzsá viszonyt vizsgál, s mert pszichiáterként évtizedes tapasztalatra tett szert e téren, elsősorban művészetpszichológiai szempontú válaszokat keres.

Valamennyi történetének két hőse van, művész és ihlető. Utóbbi ráadásul a szerző meggyőződése szerint alkotótárs is egyszersmind, bár hogy ez a gyakorlatban mit jelent(ett), nem egykönnyen kimutatható. Gerevich mindenestre a személyközi viszonyok iránt érdeklődik. Olyan életpályákat követ, amelyeket szerinte részben vagy egészben a modell, a szülő, a barát, a szerető vagy a feleség közelsége, távolsága formált. Noha kétségkívül sokszínű – sőt, extremitásokban bővelkedő – szövegyűjteményt állított össze, a múzsaság mibenlétének szabatos meghatározásával adós marad.

Ennek hiányában érzelmes, szaftos anekdoták füzérét kapjuk csak, amelyekre egy kipróbált bulvárolvasó is felkapná a fejét. Kriminológiai és pszichiátriai akták tárulnak fel előttünk, szalmalángszerelmekbe és elhúzódo héjanászokba leshetünk bele. Hatásos – és itt-ott hatásvadász – szövegeket olvashatunk, amelyek jó pár helyen alaposabb szerkesztői munkát igényeltek volna. Stílusosan szerfelett egyenetlen ugyanis a könyv – a könnyed narráció néhol ponyvaregények szöfordulataitól, néhol pszichológiai szak kifejezésektől csikorog.

Nyáry a szerelmek mellett az életrajz egyéb fontos elemeinek elbeszélésére is törekedett. Magánélet és történelem metszéspontjaira, kényszerűségre és együtt-

tállásokra mutatott így rá.

Gerevich szűkebb plánokkal dolgozik, hőseit végig közelemben mutatja, alig-alig esik szó ezért nála egy-egy (művészet) történeti korszak jellemzőiről. A zömmel szereplői memoárjaiból, levelezéséből, valamint róluk szóló másodlagos forrásokból rekonstruált kamaradramák a pálya helyett a pályát alakító kapcsolatok dinamikájára fókuszálnak inkább.

Gerevich festő és műve viszonya után nyomoz, kérdéssel felvetése izgalmas tehát, az általa alkalmazott módszertan viszont korántsem kifogástalan.

A fejezetek végén feltüntetett irodalomjegyzék mélysége és minősége például meglehetősen változatos. Olykor aktuális cikkekből is merít ugyan, nem ritka azonban, hogy negyven, ötven éve megjelent kismonográfiákkal találkozunk a könyv-szetben. Lám, a blogok tényleg felfalják a Gutenberg-galaxist, részleteit pedig kivonatolva adják vissza a nyomdagépeknek.

Hasonlóan problémásnak gondolom, hogy Gerevich mintha kritika nélkül használná az általa átvett kútfőket. Pedig – legyen szó bár naplóbejegyzésekről vagy személyes levelekről –, (jobbára világhírű) szerzőknek számolniuk kellett azok későbbi nyilvánosságra kerülésével. Így aztán nem zárható ki annak eshetősége sem, hogy – önnön mítoszuk, vagy maibb szóval: személyes márkájuk építése érdekében – tudatosan hangsúlyoztak, illetve hallgattak el bizonyos részeket. Ezért sem könnyű vállalkozás a szavak felől rekonstruálni képeket. És nem is veszélytelen.

Gerevich József a bemutatott kapcsolatok tipizálásában találja meg a kötet szerkezetének tartópilléreit, és arra számít, hogy a Teremtő vágyak kulcsot ad olvasóinak a képek megértéséhez. Magam is ennek szorítok, de érzem a felelősség súlyát is. Vonalon túl színeznem elvégre egyszerű, a szerelmet kategorizálni viszont éppolyan nehéz, mint egy képélményt szavakba önteni.

